

УДК 796.05.332

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОНАННЯ СТАНДАРТНИХ ПОЛОЖЕНЬ У ФУТБОЛІ**Богдан ВІНОГРАДСЬКИЙ, Андрій ДУЛІБСЬКИЙ,
Богдан ХОРКАВИЙ, Олег КОЛОБИЧ***Львівський державний університет фізичної культури, м. Львів, Україна,
e-mail: khorkavyubohdan@yandex.ua*

Анотація. Мета роботи полягає у вдосконаленні змагальної діяльності кваліфікованих футболістів шляхом встановлення статистичних даних, що характеризують ефективність виконання стандартних положень в іграх команд Прем'єр-ліги України. У статті проаналізовано взаємозалежність між загальною кількістю забитих м'ячів та забитих м'ячів зі стандартних положень, визначено співвідношення загальної кількості ударів у площину воріт до кількості здійснених кутових ударів, представлено показники загальної кількості ударів у площину воріт та виграних одноборств командами Прем'єр-ліги України.

Ключові слова: футбол, ефективність рухових дій, штрафні та кутові удари.

**ЭФФЕКТИВНОСТЬ
ВЫПОЛНЕНИЯ СТАНДАРТНЫХ
ПОЛОЖЕНИЙ В ФУТБОЛЕ****Богдан ВІНОГРАДСЬКИЙ,
Андрій ДУЛІБСЬКИЙ,
Богдан ХОРКАВИЙ, Олег КОЛОБИЧ***Львівський державний університет
фізичної культури, м. Львів, Україна,
e-mail: khorkavyubohdan@yandex.ua*

Анотація. Цель работы заключается в совершенствовании соревновательной деятельности футболистов путем установления статистических данных, характеризующих эффективность выполнения стандартных положений в играх команд Премьер-лиги Украины. В статье проанализированы взаимозависимость между общим количеством забитых мячей и забитых мячей со стандартных положений, определено соотношение общего количества ударов в створ ворот к количеству угловых ударов, представлены показатели общего количества ударов в створ ворот и выигранных единоборств командами Премьер-лиги Украины.

Ключевые слова: футбол, эффективность двигательных действий, штрафные и угловые удары.

**EFFECTIVE EXECUTION
OF THE STANDART POSITION
IN FOOTBALL****Bogdan VYNOGRADSKYI,
Andriy DULIBSKYY,
Bohdan KHORKAVYY, Oleh KOLOBYCH***Lviv State University of Physical Culture, Lviv,
Ukraine, e-mail: khorkavyubohdan@yandex.ua*

Annotation. The purpose is to improve the competitive activities of players by establishing statistical data on the effectiveness of the standard provisions in games the Premier League teams of Ukraine. The article analyzes the interdependence of the total number of goals scored to goals scored with the standard provisions, defined by the total number of strokes in the match over the number of corner kicks, presented figures the total number of strokes in the match and won teams' combats of the Premier League of Ukraine.

Keywords: football, efficiency motor actions, corner and direct free kicker.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток сучасного футболу висуває дедалі серйозніші вимоги до різних сторін підготовленості футболістів. Як і будь-який вид ігрової діяльності, футбол складається з багатьох ситуацій, де гравцям різних амплуа в короткий проміжок часу доводиться вибирати найдоцільніше рішення та застосовувати певну адекватну рухову дію.

В основі численних досліджень змагальної діяльності футболістів (А. А. Сучилин, 1994; М. М. Шестаков, 1994; С. Ю. Тюленьков, 1996; А. В. Дулібський, А. Г. Яценко, В. В. Ніколаєнко, 2003; Bangsbo, 2003; P. De Baranda, E. Ortega, J. Palao, 2008; А. В. Дулібський, 2010; G. Dupont, M. Nedelec, A. McCall, D. McCormack, S. Berthoin, U. Wisløff, 2010; J. Castellano, D. Casamichana, A. Dellal, 2013) – порівняння чотирьох основних ігрових показників, які свідчать про вміння досягати переваги над командою суперника:

1. Створення небезпечних (гольових або близьких до гольових) моментів – вимірюється кількістю ударів у площину воріт суперника.

2. Вміння досягати ігрової переваги – кількість виконаних і прийнятих точних передач м'яча з урахуванням того, в яких зонах футбольного поля їх виконують.

3. Успішність ігрових єдиноборств в атаці та обороні (успішні індивідуальні наступальні та захисні дії).

4. Стандартні положення (кількість виконаних штрафних і кутових ударів) (В. Н. Шамардин, В. В. Николаенко, 2014).

Загалом виконання спеціалізованих рухових дій під час стандартних положень (зокрема, штрафних і кутових ударів) має дуже важливе психологічне і стратегічне значення для перебігу футбольного матчу. Реалізація стандартного положення в один із моментів гри може зумовити «найнеочікуваніші» наслідки щодо результату матчу (Lago, et al. 2010). Водночас наукових робіт, як описують ефективність виконання стандартних положень, є недостатньо.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Роботу виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 роки з теми 2.3 «Науково-методичні основи удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наука про футбол має численні дослідження, які ґрунтуються на врахуванні кількості та якості дій футболістів у різних аспектах гри (Bangsbo, 1994; Barros et al., 2007; Di Salvo et al., 2007; Rampinini et al., 2009; Lago et al., 2010; Soroka, Baj-Korpak, Korpak, 2010; Soroka, 2011; А. В. Дулібський, Б. В. Хоркавий, О. В. Колобич, 2015). Вихідний принцип нашого підходу полягає в тому, що у футболі, як і інших командних ігрових видах спорту, кінцевий підсумок є значно більшим, аніж проста сума ігрових локальних компонентів. Усі великі футбольні команди в історії футболу вміли скеровувати індивідуальний талант навіть найвидатнішого гравця на благо колективних ігрових завдань. Значною мірою це стосується і виконання стандартних положень (кутових і штрафних ударів) у футболі, що підтверджено дослідженнями (P. O'Donoghue, M. Boyd, J. Lawlor, E. Bleakley, 2001; С. Голомазов, Б. Чирва, 2003; Bloomfield, Polman, O'Donoghue, 2007).

Мета роботи полягає у вдосконаленні змагальної діяльності футболістів шляхом встановлення статистичних даних, що характеризують ефективність виконання стандартних положень в іграх команд Прем'єр-ліги України.

Завдання дослідження:

1. Вивчити взаємозалежність загальної кількості забитих м'ячів між забитими м'ячами зі стандартних положень команд Прем'єр-ліги України у сезоні 2015–2016 рр.

2. Визначити співвідношення загальної кількості ударів у площину воріт до кількості здійснених кутових ударів командами Прем'єр-ліги України.

3. Проаналізувати показники загальної кількості ударів у площину воріт та виграних єдиноборств командами Прем'єр-ліги України.

Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих наукових результатів. У сучасному футболі важливість стандартних положень є досить великою. За даними спеціалістів (Barros et al., 2007; Di Salvo et al., 2007; Soroka, Baj-Korpak, Korpak, 2010), до 40 відсотків м'ячів забивається після виконання стандартних положень або при дограванні цих ігрових дій. Тому в наших дослідженнях було зроблено акцент саме на вивченні стандартних положень **у футболі** (штрафних і кутових ударів).

Застосовуючи стандартні положення, команда, що атакує, здобуває певні переваги над суперником, зокрема:

- відповідно до Правил гри у футбол гравець команди суперника не має права перешкоджати виконанню удару в м'яч при штрафному, кутовому чи вільному ударі, тобто у гравця команди, що атакує, існує можливість завдати удару в м'яч відповідно до своїх задумів – практично безперешкодно;
- при наявності задалегідь підготовлених варіантів виконання стандартних положень кожен з гравців, задіяних в атаці, має певний план своїх дій, що дає змогу швидко і

несподівано для суперників застосовувати певну послідовність дій і тим самим здобувати більш оптимальну позицію для створення загрози біля воріт суперника;

- гравці команди, що атакує, мають право «першого ходу», що надає певні часові та позиційні переваги над суперником, а гравці команди, що захищається, змушені діяти тільки «у відповідь».

Організація захисних дій при стандартних положеннях спонукає гравців команди, що захищається, діяти за певним алгоритмом:

- гравці команди повинні зайняти оптимальні позиції для захисту;
- гравці повинні швидко реагувати на зміну ситуації і миттєво застосовувати дії «у відповідь».

За статистичними даними компанії InStat, середня кількість забитих м'ячів при виконанні стандартних положень для однієї команди вищих дивізіонів у чемпіонатах Англії, Іспанії, Німеччини та Італії у сезоні 2015–2016 рр. має такий вигляд:

- при виконанні штрафних ударів – 5,2 забитого м'яча;
- при виконанні кутових ударів – 6 забитих м'ячів;
- при виконанні 11-метрових штрафних ударів (пенальті) – 3,7 забитого м'яча.

У Прем'єр-лізі України в сезоні 2015–2016 рр., за даними InStat, 36% з усіх забитих м'ячів припадає на стандартні положення. Дві команди прем'єр-ліги України у сезоні 2015–2016 рр. («Волинь» м. Луцьк і «Карпати» м. Львів) забити понад 50% м'ячів після виконання стандартних положень (64 і 50 відповідно). Інші команди продемонстрували результат від 14% («Металург» Запоріжжя (був знятий із змагань після завершення першого кола змагань)) до 47% («Металіст» м. Харків) (табл. 1–3).

Існує тісний взаємозв'язок між кількістю ударів у площину воріт та кількістю здійснених кутових ударів. Найвищі показники в цих компонентах продемонстрували «Шахтар» (у середньому за гру 7,8 удара у площину воріт при 6,9 виконаного кутового удара), «Динамо» (6,2 удара у площину воріт при 6,6 кутового удара), «Дніпро» (5,9 удара у площину воріт при 6,3 кутового удара).

Такі дані свідчать про те, що, маючи можливість виконати більше стандартів поблизу воріт суперника (штрафні та кутові удари), команди здобувають більше вірогідних можливостей для взяття воріт (удари у площину воріт).

Таблиця 1

Порівняльне співвідношення загальної кількості забитих м'ячів до забитих м'ячів зі стандартних положень команд Прем'єр-ліги України у сезоні 2015–2016 рр.

Місце	Команда	Ігри	Очки	Загальна кількість забитих м'ячів	Забиті м'ячі зі стандартних положень
1	Динамо	26	70	54	14 (26%)
2	Шахтар	26	63	76	25 (33%)
3	Дніпро	26	53	50	17 (34%)
4	Зоря	26	48	51	13 (25%)
5	Ворскла	26	42	32	11 (34%)
6	Олександрія	26	38	30	12 (40%)
7	Карпати	26	30	26	13 (50%)
8	Сталь	26	29	22	9 (41%)
9	Олімпік	26	25	22	7 (32%)
10	Металіст	26	24	19	9 (47%)
11	Чорноморець	26	22	20	7 (35%)
12	Волинь	26	20	36	23 (64%)
13	Говерла	26	7	13	4 (31%)
14	Металург	26	3	7	1 (14%)
Середнє арифметичне				33	12 (36%)

Таблиця 2

Порівняльне співвідношення загальної кількості ударів у площину воріт до кількості здійснених кутових ударів командами Прем'єр-ліги України у сезоні 2015–2016 рр.

Місце	Команда	Удари загалом, кількість	Удари у площину, кількість	Кутові удари, кількість
1	Шахтар	17,5	7,8	6,9
2	Динамо	16,4	6,2	6,6
3	Дніпро	14,4	5,9	6,3
4	Зоря	14,4	6,0	5,8
5	Волинь	13,5	4,7	6,1
6	Олександрія	12,3	4,2	4,2
7	Карпати	12,0	4,3	4,5
8	Ворскла	11,8	4,2	4,4
9	Олімпік	11,4	3,6	4,2
10	Сталь	10,3	3,8	4,6
11	Чорноморець	9,8	3,8	4,7
12	Металіст	9,2	2,8	3,7
13	Говерла	8,8	2,9	3,6
14	Металург	7,7	2,5	2,4
Середнє арифметичне		12,1	4,5	4,8

Таблиця 3

Порівняльне співвідношення загальної кількості ударів у площину воріт та виграних одноборств командами Прем'єр-ліги України у сезоні 2015–2016 рр.

Місце	Команда	Одноборства, кількість	Виграні одноборства, кількість, ефективність %	Удари загалом, кількість	Удари у площину, кількість, ефективність %
1	Шахтар	162	89 (55%)	17,5	7,8 (45%)
2	Динамо	172	94 (54%)	16,4	6,2 (38%)
3	Дніпро	199	103 (52%)	14,4	5,9 (41%)
4	Зоря	193	98 (51%)	14,4	6,0 (41%)
5	Волинь	209	105 (50%)	13,5	4,7 (34%)
6	Олександрія	207	101 (49%)	12,3	4,2 (34%)
7	Карпати	193	99 (51%)	12,0	4,3 (36%)
8	Ворскла	208	104 (50%)	11,8	4,2 (35%)
9	Олімпік	214	106 (50%)	11,4	3,6 (32%)
10	Сталь	198	97 (49%)	10,3	3,8 (37%)
11	Чорноморець	199	98 (49%)	9,8	3,8 (39%)
12	Металіст	192	93 (49%)	9,2	2,8 (31%)
13	Говерла	181	82 (45%)	8,8	2,9 (33%)
14	Металург	198	92 (46%)	7,7	2,5 (33%)
Середнє арифметичне		195	97 (50%)	12,1	4,5 (37%)

Простежується значний взаємозв'язок між показниками виграних одноборств, які спостерігаємо при застосуванні стандартних положень (кутові удари, штрафні удари) та кількістю ударів у площину воріт, які стають наслідком виграної боротьби за м'яч. Найкращі показники у цьому компоненті продемонстрували команди «Шахтар» (у середньому за гру 7,8 удара (45%) у площину воріт при 89 (55%) виграних одноборствах), «Динамо» (6,2 удара (38%) у площину воріт при 94 (54%) виграних одноборствах), «Дніпро» (5,9 удара (41%) у площину воріт при 103 (52%) виграних одноборствах), «Зоря» (6,0 удара (41%) у площину воріт при 98 (51%) виграних одноборствах). Одержані дані підтверджують припущення про те, що вигравши більшу кількість одноборств (виграні одноборства), команди одержують більше шансів для взяття воріт (удари у площину воріт).

Висновки:

1. Стандартні положення, які виконують ногами (штрафні, вільні, кутові удари), є важливим тактико-стратегічним засобом досягнення мети в сучасному футболі.

2. Оскільки дії гравців при стандартних положеннях відбуваються переважно нетривалий проміжок часу, а також застосовуються з виявом максимальних зусиль у відповідних режимах роботи, то і найважливішими якостями для таких ситуацій є швидкісні, швидкісно-силові якості та координаційні здібності у різних поєднаннях.

3. Кількість забитих м'ячів після виконання стандартних положень, за даними статистичної компанії InStat, при виконанні стандартних положень для однієї команди вищих дивізіонів у чемпіонатах Англії, Іспанії, Німеччини та Італії у сезоні 2015–2016 рр. має такий вигляд:

- при виконанні штрафних ударів – 5,2 забитого м'яча;
- при виконанні кутових ударів – 6 забитих м'ячів;
- при виконанні 11-метрових штрафних ударів (пенальті) – 3,7 забитого м'яча.

4. У Прем'єр-лізі України в сезоні 2015–2016 рр., за даними InStat, 36% з усіх забитих м'ячів припадає на стандартні положення, причому 35% з них – після виконання кутових ударів.

5. Кутові удари та удари у площину воріт тісно пов'язані між собою: чим більше кутових ударів (у середньому 4,8 за матч), тим більша вірогідність влучання ударів у площину воріт (у середньому 4,5 за матч).

6. Виграючи більшу кількість одноборств (у середньому ефективність становить 50%), що є вкрай важливою характеристикою при виконанні стандартних положень, команди отримують більше шансів для влучання у площину воріт (у середньому ефективність 37%).

7. Тільки 20,5% кутових завершуються ударами у площину воріт.

8. Тільки один з дев'яти ударів після кутових стає голевим (89% ударів після кутових не призводять до взяття воріт).

9. Відсоток ударів після подачі кутового при порівнянні відсотку забитих м'ячів після удару становить у середньому 0,022 забитого м'яча.

10. У середньому команда Прем'єр-ліги Англії, за даними статистичної компанії Stat DMA, забиває після кутових один раз на сім – десять матчів. У нашому дослідженні команди продемонстрували результат, що підтверджує дослідження англійських наукових комплексних груп.

11. Аналіз статистичних показників нашого дослідження свідчить про те, що, попри усю значущість стандартних положень у сучасному футболі, рівень ефективності їх використання є не надто високим.

12. Стандартні положення (штрафні, кутові удари) біля воріт суперника, окрім небезпеки для однієї команди, при адекватній протидії можуть повернутися результативною контратакою на ворота команди, яка виконувала «стандарт».

Список літератури

1. Дулібський А. В. Спортивний відбір у футболі : навч.-метод. посіб. / А. В. Дулібський, А. Г. Яценко, В. В. Ніколаєнко. – Київ : Федерація футболу України, 2003. – 135 с.
2. Дулибский А. В. Повышение эффективности спортивного отбора в футболе / Дулибский А. В. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 8. – С. 29–33.
3. Костюкевич В. М. Управление тренировочным процессом футболистов в годичном цикле подготовки : монографія / В. М. Костюкевич. – Винница : Планер, 2006. – 683 с.
4. Моделювання тактичних дій у процесі підготовки юнацьких команд з футболу : метод. посіб. – Київ : Федерація футболу України, 2003. – 132 с.
5. Симаков В. И. Стандартные положения в футболе / В. И. Симаков. – Москва : Физкультура и спорт, 1973. – 144 с. : ил.

6. Соломонко В. В. Футбол : навч.-метод. посіб. для тренерів і гравців дитячо-юнацького та аматорського футболу / Соломонко В. В., Фалес Й. Г., Хоркавий Б. В. – Львів, 2007. – 134 с.
7. Шамардін В. М. Моделювання підготовленості кваліфікованих футболістів : навч. посіб. / Шамардін В. М. – Дніпропетровськ : Пороги, 2002. – 200 с.
8. Bangsbo J. Physiological Demands of Football / Bangsbo J. // Sports Science Exchange. – 2014. – Vol. 27(125). – P. 1–6.
9. Carling C. Interpreting Physical Performance in Professional Soccer Match-Play: Should We be More Pragmatic in Our Approach? / Carling C. // Sports Medicine. – 2013. – Vol. 43(8). – P. 655–663. <http://dx.doi.org/10.1007/s40279-013-0055-8>.
10. Castellano J. Influence of game format and number of players on heart rate responses and physical demands in small-sided soccer games / Castellano J., Casamichana D., Dellal A. // Journal of Strength and Conditioning Research. – 2013. – Vol. 27(5). – P. 1295–1303. <http://dx.doi.org/10.1519/JSC.0b013e318267a5d1>.
11. Cotte T. Isokinetic strength and sprint times in English Premier League football players / Cotte T., Chatard J. // Biology of Sport. – 2011. – Vol. 28(2). – P. 89–94.
12. De Baranda P. Analysis of goalkeepers' defense in the World Cup in Korea and Japan in 2002 / De Baranda P., Ortega E., Palao J. // European Journal of Sport Science. – 2008. – Vol. 8(3). – P. 127–134. <http://dx.doi.org/10.1080/17461390801919045>
13. Match performance comparison in top English soccer leagues / Di Salvo V., Pigozzi F., Gonzalez-Haro C., Laughlin MS, De Witt JK. // International Journal of Sports and Medicina. – 2013. doi:10.1055/s-0032-1327660. <http://dx.doi.org/10.1055/s-0032-1327660>.
14. Effect of two soccer matches in a week on physical performance and injury rate / Dupont G., Nedelec M., McCall A., McCormack D., Berthoin S., Wisløff U. // American Journal of Sports Medicina. – 2010. – Vol. 38(9). – P. 1752–1758. <http://dx.doi.org/10.1177/0363546510361236>.
15. Time-motion analysis of elite, semi-professional and amateur soccer competition / O'Donoghue P., Boyd M., Lawlor J., Bleakley E. // Journal of Human Movement Studies. – 2001. – Vol. 41(1). – P. 1–12.
16. Technical performance during soccer matches of the Italian Serie A league: Effect of fatigue and competitive level / Rampinini E., Impellizzeri FM., Castagna C., Coutts AJ., Wisløff U. // Journal of Science and Medicine in Sport. – 2008. – Vol. 12(1). – P. 227–233
17. Soroka A. The locomotor activity of football players based on playing positions during the 2010 w World Cup / Soroka A. // Journal of Sports Medicine Physical and Fitness. – 2014. – Oct. 17.

Стаття надійшла до редколегії 13.05.2016

Прийнята до друку 07.06.2016

Підписана до друку 30.06.2016